

Šiame numeryje:

Kristaus palaiminimai ir Lietuvos žemės reforma.
Literatūrinio stiliaus užuominos Slavočinskio giesmyne.
Jolitos Kavaliūnaitės novelė.
Salvador Dali užkariavo Paryžių.
Vlado Šlaito eilėraščiai.
Teatriniai laiška iš Europos: „Salieri“ — drama apie dorovę ir genijų.
Dalis Kučėnienės plokštelių albumas.
Sunkiai rašoma lengvoji muzika.
Nauji leidiniai.
Kultūrinė kronika.

Kertinė Parasė

Kristaus palaiminimai ir Lietuvos žemės reforma

Evangelijoje randamas Jėzaus pamokslas nuo kalno pradedamas garsiais jo palaiminimais. Palaiminti vargšai... palaiminti, kurie yra išalkę... palaiminti, kurie verkia... palaiminti, kurie niekinami...

Kai skaitome šiuos palaiminimus ir, jei būtume užmiršę viską, ką žinome apie Jėzų, būtent jo dievišką prigimtį ir jo žmogiškos prigimties kanciją už žmonių nuodėmes, galėtume pergyventi įspūdį, kad čia kalba žmogus, kuris kietai kritikuoja esamas negeroves ir galbūt pretenduoja į visuomeninius tautos vadus. Ir iš tikrųjų — visuomenės jis iš tikrųjų ir buvo nepastatas. Nėtenka stebėtis, kad po jo įvykdyto stebuklingo duonos padauginimo ištisai miniai žmonių ji buvo norima apšaukti tautos vadu. Tačiau, kaip žinome, Jėzus nuo šios veikimo krypties susilaikė, pasukdamas labiau religinio vadovavimo kryptimi.

Ką bemanytume apie Jėzų tikslą, skelbiant šiuos palaiminimus, tačiau negalima abejoti, kad jie liudija gilų jo susirūpinimą vargstančių žmogumi. Kaip žinome, vargstantis žmogus tiek dorine prasme (t. y. nusidėjėlis), tiek visuomeninė prasme (t. y. skriaudžiamas žmogus), yra susilaukęs Jėzaus dėmesio labiau negu kuris kitas žmogus.

Kyla klausimas, ar Bažnyčia pakankamai rūpinasi nelaimingu žmogumi. Antrojo Vatikano susirinkimo metu vyskupai drįso iškelti klausimą, ar Katalikų Bažnyčia šiuo atžvilgiu reprezentuoja Kristaus dvasią? Kai kas iš suvažiavimą norėjo pažūrėti, kaip į pačios Bažnyčios savęs teismą. Suvažiavimo dalyvių tarpe buvo cituojami šie pop. Jono XXIII žodžiai, pasakyti kardinolui Montinui: „Vargstanti žmonija yra Kristaus atvaizdas, dėl to ji yra tarsi sakramentas“ (I. 302 psl.).

Savo išleistame dokumente, vad. „Bažnyčia dabartiniam pa-

saulyje“, Antrasis Vatikano susirinkimas stengėsi spręsti kai kurias žmonijos vargo problemas ir duoti nurodymų šiuo reikalu.

Žinoma, kai atsakymą į problemą reikia duoti bendro patvarumo forma, jis negali būti toks įspūdingas, kaip atskiros kalbėtojo lūpose. Konstitucija iškėlė ir aptarė ne vieną pareigą. Mes i šiuos visus patvarumus čia negalime leisti, tačiau ypač verta atkreipti dėmesį į vieną nuostatą, kuris mums, lietuviams, yra ypač įdomus, nes liečia žemės reformos reikalą.

Konstitucija, kalbėdama apie reikalą išdalyti didelių vieno savininko valdomas žemės plotus stokojantiems, šią problemą su prato ir ją formulavo panašiais žodžiais, kaip ji buvo suformuluota ir įvykdyta Lietuvoje.

Štai Konstitucijos „Bažnyčia dabartiniam pasauliui“ žodžiai: „Daugelyje kraštų yra platūs ir net labai platūs žemės plotai, kurie yra tik menkai apdirbami, ar net visiškai stovi dyki... kai tuo tarpu dauguma žmonių yra arba bežemiai, arba jos turi mažai... Neturėdami saugumo, jie gyvena asmeninėje vergijoje... Dėl to „nepakankamai idirbamos žemės turi būti išdalytos tiems, kurie jas gali padaryti vaisingomis. Kai bendras geris reikalauja, kompensacija (už išdalytas žemes), atsižvelgiant į visas aplinkybes, turi būti pripažįstama“ (III, 308 psl., 70 dol.).

Šie Vatikano Antrojo formulavimai savo pačiais žodžiais nuostabiai primena Lietuvos seimo išleistą Žemės reformos įstatymą. Taigi, i Lietuvos nepriklausomybės, kurios šventę neseniai minėjome, turime pagrindą žiūrėti kaip į pasireiškimą, einantį Kristaus palaiminimų kryptimi.

VIKTORIJA SKRUPSKELYTĖ*)

Slavočinskio Giesmynas buvo išspausdintas 1646 m. Jėzuitų spaustuvelyje Vilniuje. Tai pirmasis žinomas giesmynas Didžiojoje Lietuvos Kunigaikštystėje, turintis arti 200 giesmių bei psalmių. Giesmyno tituliniam puslapyje autorium pažymėtas Saliamonas Mozerka Slavočinskis, tačiau nėra tikra, ar Slavočinskis, Vilniaus Akademijos mokyns, vėliau Šiaulėnų ir Kražių klebonas, pats visas giesmes išvertęs. 1646 m. Slavočinskis teturėjo 22 metus: ar jis galėjo, dar mokslo nebaigęs, parašyti 190 vertimų, kurių beveik visi parašyti eiluoja, sklandžia forma? Giesmyne taip pat pasitaiko kalbos bei požiūrio nelygumų, ir tai sukelia panašius abejonių: ar visos giesmės verstos to paties asmens? ar visos tuo pačiu laikotarpiu? 17 amžiaus lietuvių literatūros specialistas Jurgis Lebedys mano, kad Giesmynas yra savarankiška, vienu metu parašyta knyga. Jis ją priskiria Slavočinskiui, bet vis dėl to pastebi, kad giesmyno autorystės problema dar nėra išspręsta. Aš pati prileisiu, kad Slavočinskis yra daugumos giesmių vertėjas, tačiau jam nepriskirsiu kiekvienos giesmyno detalės ir bandysiu nubrėžti ne tiek paties vertėjo, kiek vadinamojo Slavočinskio giesmyno literatūrinį profilį.

Giesmynas yra verstas iš lotynų ir lenkų kalbų. Giesmių pradžioje duodamos tai lotyniškos, tai lenkiškos citatos, kurios, Lebedžio nuomone, turėtų atitikti panaudotų originalų pirmąjį eilutę. Kai kuriuos šiuo originalu Lebedys nurodo savo puikioje 1958 m. Slavočinskio Giesmyno laidoje. Jis pažymi, kad psalmės verstos iš lenkų poeto Kochanovskio Dovydo psalmino, ne lotyniško Vulgatos teksto, nurodo apskiai panašumų bei skirtumų tarp Slavočinskio ir Jagodinskio giesmių, kartais cituoja vėlesnius lietuviškų leidinių nuotrų ir tuo būdu įdomiai nušviečia Slavočinskio giesmyno vertimo meną. Tačiau Lebedžio pastabas bei palyginimai, nors jie nepaprastai vertingi, nesudaro pilno vertėjo talento vaizdo. Juos išstudijavę, spėjame, kad vertėjas ar vertėjai vertė, palyginti, laisvai, tačiau tiksliai nežinome, kiek ir kur giesmyno vertimai savarankiški, kurie jų bruožai aiškintini originalo itaka, kurie priskirtini vertėjui. Gali būti, kad vertėjai panaudojo keletą originalų, gal kai kur vertė iš atminties, viener kitur tapinė mums dar nežinomų ano meto lietuviškų giesmių fragmentų. Tektų išsamiai išstudijuoti visus 17 amžiaus giesmių tekstus. Tada galėtume išrišti Slavočinskio Giesmyno mįslę, nustatyti tikslinį jo polinkį bei talento portretą. Šioje paskaitoje pasitenkimsiu bendra Giesmyno literatūrinį profilį.

Mano dėmesį ypačiai patraukė keturios Giesmyno savybės: jo emociingumas ir vaizdingumas, giesmių poetinė sintaksė ir eilėdara. Šiuos bruožus peržvelgsiu kiek detaliau, pradėdama Slavočinskio ir Bretkūno 136-os psalmės palyginimu, kuris, manau, nušviečia ir lietuvių poetinės kalbos evoliuciją, ir Slavočinskio polinkį į sudėtingas formas. Bretkūno versija yra ankstesnė — 1589 metų. Ji psalmės turinį perteikia suglaustu, paprastu sakiniu:

Pas vandenius Babilonijos
Verkdami, kada Siono
Arfas musu pakabinom
Ant gluosnių, kurie ten buvo.
Ant Babilono upies krašta
O ant taves Syone dažnai
Ašaromis werksminga širdi
O widuy glusnio sawa žauplus pakabinom. 2) (278 psl.)

*) Paskaita, skaityta vienuoliktojo Lietuvių katalikų mokslo akademijos suvažiavimo Literatūros sekcijoje 1979 m. rugsėjo mėn. 1 d. Jaunimo centre, Chicago.

LITERATŪRINIO STILIAUS UŽUOMINOS SLAVOČINSKIO GIESMYNE

GIESMĖ
Reflect in laudibus.
Wisi nu linkimaukime,
Teylinga lūcime
Su dziaukimu giedokime
Iau iz Pannos izganitois gime.
Ka aplakie Gabrichis regime
Eia, Eia, Panná sunu pradcia
Pagimde, ta žadeias mums kalciemus
Siray muma tau vžgime, gielberioias
Widam felytuy geyfstarzganitoias
Sione vžgimiamai,
Garbink IESV vargintai,
Pikubis margojantai,
Iau iz Pannos izganitois gime
Eia Eia etc.
Giesmė 1
Salus IESV partule
Soykas IESV mazulius
Soybrinch bangiaus.

Šitaip atrodo S. M. Slavočinskio giesmyno „Giesmės, tikėjimui katalikams priderančios“, Eileto Vilniuje 1646 m., du gretinimai puslapių.

tūrinių savybių apybraiža. Tiesa, Giesmyną lyginsiu su kitais, tiek ankstesniais, tiek vėlesniais rinkiniais, tačiau bandysiu išryškinti jo vertimo originalumą, o tik kai kuriuos jo literatūrinis aspektus.

Mano dėmesį ypačiai patraukė keturios Giesmyno savybės: jo emociingumas ir vaizdingumas, giesmių poetinė sintaksė ir eilėdara. Šiuos bruožus peržvelgsiu kiek detaliau, pradėdama Slavočinskio ir Bretkūno 136-os psalmės palyginimu, kuris, manau, nušviečia ir lietuvių poetinės kalbos evoliuciją, ir Slavočinskio polinkį į sudėtingas formas. Bretkūno versija yra ankstesnė — 1589 metų. Ji psalmės turinį perteikia suglaustu, paprastu sakiniu:

Pas vandenius Babilonijos
Verkdami, kada Siono
Arfas musu pakabinom
Ant gluosnių, kurie ten buvo.
Ant Babilono upies krašta
O ant taves Syone dažnai
Ašaromis werksminga širdi
O widuy glusnio sawa žauplus pakabinom. 2) (278 psl.)

Jei psalmės pradžioje Bretkūnas pasitenkina bendrais žodžiais: vandenys Babilonijos, Slavočinskis šį vaizdą praplečia, sukonkre-

Tame nu vžgime,
O Pannos pagundime,
Linkiminkimes ir dziaukimes
Wiefzpatii gimufiam giedokime.
Trubomis trubikime,
Giefmeles pradekime,
Tame nu vžgimime, etc.
Dangus musamp artinas,
Delto ziamelinksminas,
Tame na vžgimime etc.
Giesmė 3
Nascente Christo Dno.
Xi gimima JEZUS Dieva / regit-
me praplecia: Panna pvenciausi moti-
sna / soias. Garbinga Pannait / siua
didi iuvaitle / budu nequrdetu.
Cae ir sumus ru oimdiras / Dieva ne isfakt-
cae: Eias ir Dagnus or atartey guies / Amotu lin-
timbas / pri žmogisbe esibes / wertfimi munap
soias
Zanufesleyrand gyvenima / lauzdamas alit-
ma: Dieva amnia nutila iodie: juacifinas
soias pailaio redicijas ir iiganicijas.
Upim Dieva nuplauris, Zanufesley fiauie:
E

tiesa, žodį vandenys pakeisdamas tikslia upės krašto detaile: jo upės krantą galime matyti, o Bretkūno vandenys mums tėra abstrakti sąvoka, Siono žmonių tremties užuomina. Skausmą Bretkūnas išreiškia vienu žodžiu — verkėm —, o Slavočinskio versijoje šis sąrašų motyvas užpildo visą eilutę. Bretkūno sakiny yra kuklus, jis neturi ryškių kontūrų. Bet Slavočinskis žodžius sugrupuoja taip, kad jaučiame ritmą, minties ir emocijos plaukimą, žodžių rezonansus. Jo eilutės talpesnės ir lankstesnės. Tai aiškiai nubrėžti rėmai, kurių erdvėje vystosi poetinė mintis. Pastebime ir tai, kad Slavočinskis daug dėmesio skiria eilėdarai. Jis laikosi taisyklų, 13 skiemėnų eilučių ir jas rimuoja daktiliniu rimu. Šiuos skirtumus reiktų aiškinti istoriškai, nes Bretkūno ir Slavočinskio vertimus skiria daugiau negu penkiasdešimt metų. Tačiau juos taip pat galime susieti su psikeitimo daktiliniu ir vertimo meną. Slavočinskiui rūpi versti kūrybingai, ne tik tiksliai perduoti psalmių turinį, bet jį atkurti. Vertėjas jaučia formos svarbą, jis išnaudoja žodžių poetines galimybes ir, manau, poetiškumą sutapatina su emociingumu, vaizdingumu ir ypač su retorikos formų bei formulių pritaikymu.

Kalbos emociingumo Giesmynas atsianda todėl, kad vertėjas skiria daug dėmesio leksiškai ir gausiai panaudoja veiksmoždžius ir daiktavardžius, kurie reiškia įvairius emocijų niuansus. Jis mėgsta būdvardžius, jų malonių ir mažybines formas, būdvardžius laipsniuoja. Būdvardžių Giesmyne tiek daug, kad čia jautiksia upės krašto detaile: jo upės krantą galime matyti, o Bretkūno vandenys mums tėra abstrakti sąvoka, Siono žmonių tremties užuomina. Skausmą Bretkūnas išreiškia vienu žodžiu — verkėm —, o Slavočinskio versijoje šis sąrašų motyvas užpildo visą eilutę. Bretkūno sakiny yra kuklus, jis neturi ryškių kontūrų. Bet Slavočinskis žodžius sugrupuoja taip, kad jaučiame ritmą, minties ir emocijos plaukimą, žodžių rezonansus. Jo eilutės talpesnės ir lankstesnės. Tai aiškiai nubrėžti rėmai, kurių erdvėje vystosi poetinė mintis. Pastebime ir tai, kad Slavočinskis daug dėmesio skiria eilėdarai. Jis laikosi taisyklų, 13 skiemėnų eilučių ir jas rimuoja daktiliniu rimu. Šiuos skirtumus reiktų aiškinti istoriškai, nes Bretkūno ir Slavočinskio vertimus skiria daugiau negu penkiasdešimt metų. Tačiau juos taip pat galime susieti su psikeitimo daktiliniu ir vertimo meną. Slavočinskiui rūpi versti kūrybingai, ne tik tiksliai perduoti psalmių turinį, bet jį atkurti. Vertėjas jaučia formos svarbą, jis išnaudoja žodžių poetines galimybes ir, manau, poetiškumą sutapatina su emociingumu, vaizdingumu ir ypač su retorikos formų bei formulių pritaikymu.

Kalbos emociingumą paprastai siejame su kūrejo jautrumu ir laikome, kad emociingumas yra spontaniškas poeto jausmų prasi-veržimas. Ši mintis Slavočinskio giesmynui netinka, nes giesmynas pasirodė dar prieš romanti-vardžius laipsniuoja. Būdvardžių

yra priemonė tikinčiam paveikti, ne poeto jautrumo išdava. Jis sietinas ne su vertėjo jausmingumu, bet su jo estetiniu požiūriu, gal net su ano meto pamaldumo formomis. 17 šimetyje jau buvo susisteminta apšiai mąstymo bei pamaldumo metodų, jų tarpe Ignaco Lojolos. Jei neklystu, Lojola skyrė tris mąstymo momentus — vaizdinį, analitinį ir emociinį — ir patarė mąstyti atremti i tris taškus — i vaizduotę bei pojūčius, i intelektą, ir i jausmus. Intelektu žmogus siekia tiesas suvokti, vaizduotė mąstymo turinį transponuoja i konkrečią plotmę, o jausmai žmogui padeda tiesai atsi-verti, i ją įsigventi, i todėl yra esminė mąstymo dalis. Šis Lojolos susistemintas metodas, viena ar kita forma, Europoje buvo plačiai paplitęs. Manoma, kad jis turėjo įtakos kai kuriems Vakarų Europos poetams ir kad šių kūryboje galima rasti paralelių tarp estetinių polinkių ir ano meto pamaldumo, pavyzdžiui devotio moderna formų. Šitokių paralelių turėjo būti ir Slavočinskio panaudotose giesmių bei psalmių originaluose. Jas Slavočinskis sąmoningai ar nesąmoningai perkėlė i lietuvišką vertimą, tuo būdu sustiprindamas jo emociinį koloritą. Slavočinskis buvo Vilniaus akademijos auklėtinis, kur mokinių vidaus gyvenimą ir dvasines pratybas tvarkė jėzuitai. Jis turėjo būti tiesiogiai ar netiesiogiai susipažinęs su Lojolos raštais ir devotio moderna metodais. Galima spėti, kad Slavočinskio religinis auklėjimas atsiliepė jo giesmių vertimams ir autorių patūmėjo išlaikyti ano meto religinei poezijai būdingą emocijos ir turinio ryšį.

Jei emociingumas yra vyraujantis giesmyno tonas, vaizdingumas, subordinuotas emociingumui, yra daugelio giesmių antroji, viener kitur ypač iškylanti savybė. Vaizdingumo analizę mus nukreipia i literatūriškai įdomiausias giesmyno vietas ir nušviečia vertėjo polinkį i konkrečią, detales pagaunantį kalbą ir tuo pačiu parodo, kad psalmių motyvus Slavočinskis traktuoja poetiškai:

Praeia kaip dumas mana wisas dienas
Kayp pagalis kaulas išdzuwa kiekvienasi
Duonos ažuimšaujo širdis alpstanti
Kayp pakirsta žole stoiose džiūwanti.
Dei dažna werksmakdelgy dusaujama
Delay baysaus mana širdies nuludimai
Jau ney manimp kunasiney kraujas randase
Tiekt išwisti kaulay bey oda duodase.
Pelikonuy gijos esmi priligintasi
Kaypo naktikowas jaučius paneikintasi
Stojaus ligus žwirbluy sunkiey budedamasi
Kurs wargst wienas stogie aplejstas budamas.
(Nukelta i 2 psl.)

Literatūrinio stiliaus užuominos Slavočinskio giesmyne

(Atkelta iš 1 psl.)

Priešiniai visi mane
regiedami
Juokas ant manes darė
prisiekdami
Aš sotinaus kaypo duona
pelenomis
Gierima misidams sava
asaromis.
Dėl to iog ant manes
rustautis inikay
O iškieles žiamen blokdamas
ištikay
Dienas kayp šiešielis mana
sugaišintas
Stoios: o aš kaypo šienas
išdziuvinas.
(273—4 psl.)

Čia cituotos psalmės mintis rutuliojasi abstrakčių ir konkrečių žodžių pyrmėmis, nes kalbantysis sielvartą išsako sąvokine kalba ir ji taip pat iliustruoja vaizdingais, paprastais, bet pagaunamais palyginimais. Autorius puikiai žiūri detales. Jis mato ne šiaip paukštį, bet žvirblį, kuris vargsta ant stogo, praėjusias dienas išvaizduoja išdziūvusio šieno pavaldalį, nuliūdusio žmogaus veide pastebi kaulus, pro odą švytinčius. Giesmyne gausu ne tik regimųjų vaizdų, bet ir tokių, kurie veikia į girdėjimo ar skonio pojūčius. Žmogus, skaitomė, sotinasi pelenais, ar, kitoje psalmėje, jis „dieną ir naktį verksmu“ sotinasi. Modernioji lietuviškų psalmių versija šią mintį pateikia kiek paprastesne formule, daiktavardžių pyne, kuri neturi Slavočinskio giesmyno vaizdingumo bei dinamizmo: „pelenai — tai mano duona, asaros — gėrymas mano“ (3) Slavočinskio giesmyne dinamiškumo atsiranda todėl, kad vertėjas vaizdus perpina veiksmoždžiais. Jis sako ne „mano kaulai yra išdziūvę“, bet „kaulas išdziūva kiekvienas“, o kitoje psalmėje, ne „žmogus yra menkesnis už plunksną“, bet „žmogus plunksnas atsvert negalėtų“ (246 psl.). Lotyniškoje Vulgatoje šios ilgesys lyginamas su „elnio troškuliu“, o Slavočinskio giesmyne žmogaus siela Dievo ilgisi „kaip elnis bailus“, kuris „giriomis bėgdamas/ieška sau vermes gerti norėdamas“ (235 psl.). Kartais atvirkščiai, Slavočinskio rinkinio vaizdai įgauna statiško, nes vertėjas judesius sustabdo, juos tarsi tapytojas užfiksuoja drobėje. Šitokio plastiškumo pavyzdžių randame kai kuriuose gamtos grožio aprašymuose, pvz. 64 psalmės pabaigoje, kuri užsklandžiama itin įdomiu, menišką pozą sustingusio artojo įvaizdžiu:

Girias ir kalnų žiedais
aprediti
Laukų kaitlų pulkų
privariti
Dirvoje piln iauvų arklo
pristoias
Džiaugies artois.
(250 psl.)

Šis 64 psalmės posmelis stebina ne tik savo plastiškumu, bet ypač vaizdingu, psalmės visiškai nelauktu arko ir artojo motyvu, kurio, manau, nerastume nei hebrajiškame originale, nei lotyniškuose vertimuose. Jį Slavočinskis perkėlė iš lenkiškosios Kochanovskio versijos, motyvą kiek praplatė, jį permastė, sukūrė lietuviui artimą peizažą ir tuo pačiu psalmę priartino prie tikinčiojo. Šitokio sulietuvinimo atvejų psalmėje yra keletas. Pavyzdžiui, žodis dykuma, atrodo, verčiamas giriomis, net ir ten, kur tai duoda neįprastų rezultatų. Lotyniškosios Vulgatos žodis „domus“, Slavočinskio giesmyne tampa dvaru; „pauper“, t. y. neturtingas, muzikėliu. Nežinant šitokios tendencijos kalbėti lietuviui artima kalba, psalmės turi universalų, ne hebraišką, ne išskirtinai lietuvišką spalvą. Jose, kaip ir Slavočinskio panaudotose lenkiškose psalmėse, nori-

ma išreikšti aplamai krikščionių charakteringą būseną.

Giesmyno vaizdingumas eina dviem kryptimis: realistine ir ne-realistine, nes vertėjas tai išreiškia konkrečiai, tai konkretumo vengia ir mintį perkelia į poetinę plotmę. Ten, kur vertimo stilius nukrypsta į realistinę pusę, psalmių posmeliuose pasigirsta šnekamosios, kasdieniškos kalbos akcentų, minimi žmogaus buitės ir namų apyvokos daiktai. Pavyzdžiui, Verbų Sekmadienio giesmėje, Kristus šnekučiuojasi su apaštalais ir juos ragina eiti į miestą: „Klausiet asiličias imt ir asilėla, reyk man ant kiela“ (164 psl.) Kalėdų giesmėje piemenėliai ruošiasi eiti Kristaus pagarbinti:

Ir indeie tarbelon duonos
bakanelių
Bega regiet iš dangaus
nusiusta bernelių
Kiti surelu deia tarbelon
kraudami
Reyk tieg peniet berneli
gimusi tardami
(113 psl.)

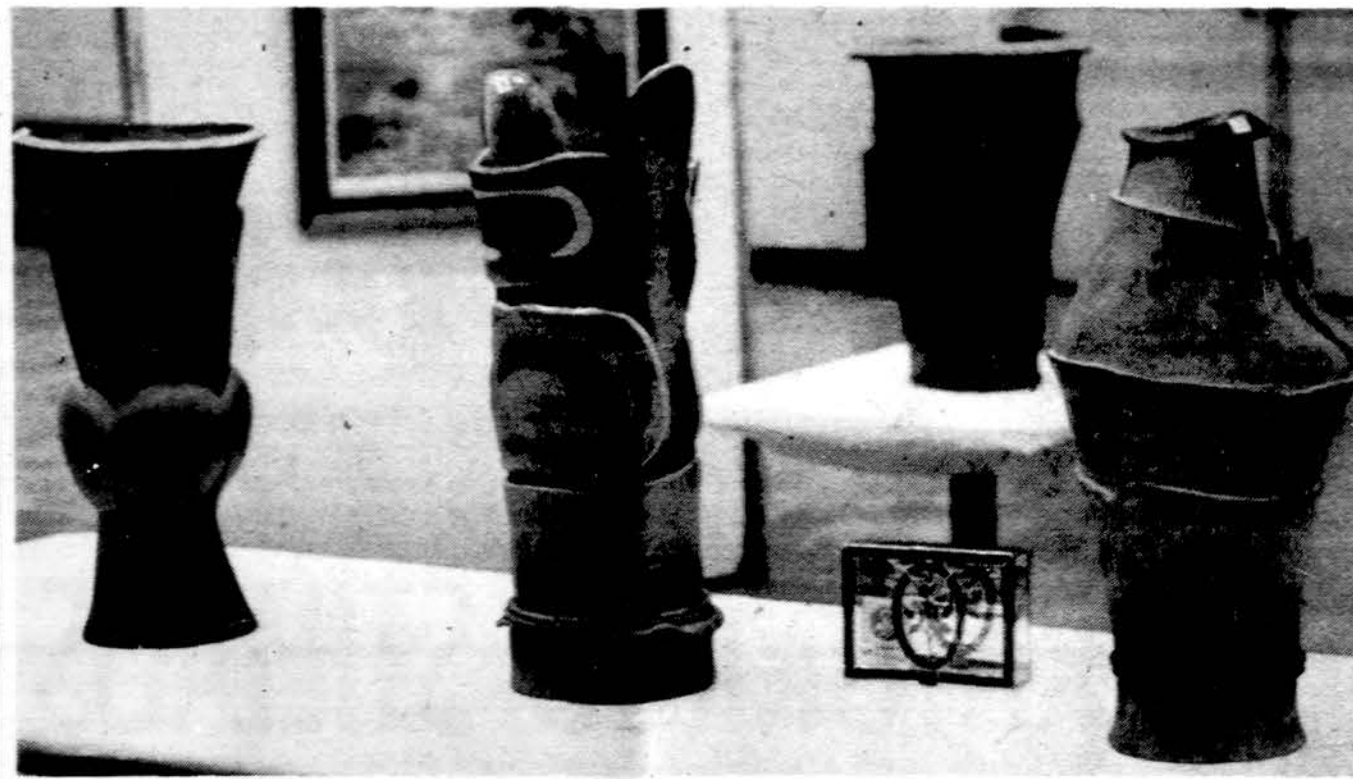
O Betleje pasiekę, piemenys
Kristų kreipiasi šitokiais žodžiais:

Kodel taip guli ar ne turi
priegalwelu
Kodelay ne apwilkau baltu
marskineliu
(113 psl.)

Kalbos požiūriu panašiai įdomus dūšios dialogas su kūnu giesmėje „Apie Kūną ir Dušią Pragaran Paženklinta“. Vertėjas, tarsi sekdamas devotio moderna metodu, žmogų mato pragare. Čia jo siela kenčia, dega, ištroškusi sakų užgeria, išvargusi neranda minkštai atsigulti:

O dusia kad ten ateiai,
Kokia lowa aptureiai,
Prapultis gili pekuose,
Turiu priegalwi lipsnose,
Welnas smarkiey kūno dalis,
Pusžkin už wisokas szalis.
(335 psl.)

Bet kitur vertėjas kalba ne kasdieniška, bet sąmoningai išgrąžinta, poetiška kalba. Jis pasivaizduoja formomis, kurios turi meninio kūrinio atspalvį ir atrodo

Juozas Bagdonas. Keraminės skulptūros (iš dailės parodos Kultūros židinyje New Yorke). Nuotr. V. Maželis.

tarsi atkeltos iš dainų ar pasakojimo žanrų. Vertėjas teigia, kad Dievo galią pripažįsta „žemės platybės / marių galybės“ (249 psl.), nors, aišku, savo mintį galėtų pasakyti paprasčiau: visa žemė ir visos marios junta Dievo galią. Jis sako, kad žmogus norėtų nulekti ne toli į giria, bet į „girių girias“, o „giris giliausias“ (242 psl.). Vulgatoje ir modernioje lietuviškoje psalmėje skaitome, kad Dievą garbina ir seni ir jauni, o Slavočinskio giesmyne ši mintis perteikiama šitokia, poetiškesne forma: „Ir tu židinti jauniste/Ir tu karstanti seniste/Duokit iam garbe auksiausią/Ta šlove prider didžiausia“ (284 psl.).

Nors vaizdingumas yra didele dalimi žodžių parinkimo dalykas, Slavočinskio giesmyne jis išplaukia ir iš leksikos ir iš sakinio dalių išdėstymo, iš gero žodžių supaprastymo — t. y. iš poetinės sintaksės, kurią turbūt reikėtų priskirti ne vien originalo įtakai, bet ir vertėjo sugebėjimui. Vertėjas, atrodo, jaučia, kad meninis išpušis sustiprėja tada, kai sakinių struktūra pabrėžiamai svarbi minties bei emocijos magai. Spėjame, kad jam rūpi suderinti posmelių turinį su žodžių sąranga, pavyzdžiui, žodžius priešpastyti ar juos jungti į posmelių visumą, atsižvelgiant į norimą išgauti efektą. Kartais Slavočinskis sukuria įdomių poetinės sintaksės pavyzdžių. Štai dvi skirtingos 63 psalmės versijos, mo-

dernioji ir Slavočinskio. Modernusis vertimas piktus, tikinčiojo širdį įskaudinusius žmones aprašo šitaip:

Jie liežuviu savo kaip kalaviją
galanda,
taikosi šaut kaip strėlę
užuodytais žodžiais.
(103 psl.)

O Slavočinskio giesmynas mus nustebina panašiu, bet labiau kondensuotu ir, mano nuomone, efektingesniu sakiniu:

Liežuvis io digus
Kalavijų ligus
Zodey io šaudiklies
Teysiemus badikles.
(247 psl.)

Slavočinskio versijos autorius nubraukia veiksmoždžius, nutyli palyginamuosius jungtukus, pastato vienas prieš kitą svarbiuosius sakinio elementus, nubrėžia griežtas žodžių paraleles. Jo posmelyje nerandame nei subordinacijos, nei intarpų, kurie tiesiogiai išreikštų minties eigą. Išpušis čia labai stiprus. Tikinčiojo gėla mums itin ryški. Vertėjas gerai valdo asinnetinį sakinių ir žodžių bei retorinių formulų kultūrą yra palyginti aukšta.

Griežtos paralelės, asinnetonai, kondensuota frazė — visa tai nėra vyraujanti Slavočinskio Giesmyno tendencija. Jei jo giesmių bei psalmių vertimus palyginame su kitais, pastebėsime, kad Slavočinskis linkęs mintį aiškinti gana plačiai. Jis naudoja nemažą jungtukų, kurie pabrėžia minties eigą, mėgsta sakinius subordinuoti ar juos komponuoja moduliacijos principu. Kontrastai, įjimi į bendrą sakinio ritmą, į visumą, čia paprastai išsilygina. Jie nėra ryškūs. Skaitant dažnai susidaro išpušis, kad priešingybės išsibalansuoja. Nors jas jaučiame, jos neturi aštrumo. Šis kontrastų išbalansavimas bei harmonija yra giesmyno stilistinė savybė. Tačiau ji perteikia ar net išplaukia iš tam tikros pasaulėžiūros, kurią būtų galima išreikšti religiniais terminais. Slavočinskio giesmynas, kaip ir psalmių originalas, užkorduoja tikinčiojo ir Dievo esmingai harmoningą dialogą, kurį atspindi giesmyno stilius ir leksika ir sintaksė bei eilėdaros plotmė. Duosiu viena pavyzdį. Psalmių tikintysis kreipiasi į Dievą ir prašo: „O teikies mana mielai priimti meldimą“ (220 psl.). Stilistiniu požiūriu ši eilutė yra išbalansuota, harmoninga. Kontrastai bei trauka į priešingas kryptis čia yra išlyginti. Tačiau sakinio žodžiai mus pakaitomis nukreipia į dvi skirtingas puses. Žodis teikis — į Dievą; mano, — į žmogų; mielai ir priimti — į Dievą. Su žodžiu meldimas grįžtame į žmogų. Gausi tam tikras kaitaliojimas, pokalbis, juntamas jau vien stiliuje, nes vertėjas vienas po kitą surikiuoja tai vieną, tai kitą, tai dieviškąjį, tai žmogiškąjį polių ženklinančius žodžius. Šis formų dialogas atspindi žmogaus ir Dievo santykį, jų sandarą taip, kaip ją supranta krikščionis, kaltės ir atpikimo dramą, kuri ir

yra vyraujanti giesmyno pasaulėžiūrinė perspektyva. Matome, kad poetinę sintaksę vertėjas panaudoja kaip priemonę krikščioniškajam požiūriui perteikti. Jis galėtų pasitenkinti formule: „Kur Jūs Dievas?“, bet jis pasirenka kiek ilgesnį ir sudėtingesnį posakį: „Kur Abgyneia Dieva tur kursius sergieja“. (259 psl.). Sakinys ir vėl apjungia du polius — dieviškąjį ir žmogiškąjį. Žodžiai eina pakaitomis, nes čia kalbama ir apie tai, ko žmogui reikia, ir tai, ką jam Dievas suteikia, ne-nutylima nei kas dieviška, nei kas žmogiška. Vertėjas mus pastato ties žmogaus ir Dievo santykiu ir, įdomu, šį santykį interpretuoja optimistiška linkme. Jei žmogus prašo, Dievas atsako; jei jis nusikalsta, kaltė jam atlepiama. Slavočinskio giesmyne žmogaus kaltę visad atsveria Dievo malonė. Aš, pavyzdžiui, peržiūrėjau vertėjo ypač mėgstamas sąvokas ir radau, kad jis pavartoja maždaug tiek pat žodžių, kurie nurodo Dievo gerumą, kiek ir žmogaus silpnumą. Analizavau giesmyno eilėdarą ir pastebėjau, kad kai kurie Slavočinskio rimai išreiškia optimistinį požiūrį ta prasme, kad neigiamus žodžius čia seka pozityvūs. Pavyzdžiui, žodžiui „prastojimas“ tuoj pat atsako rimas „padėjimas“, o nuotrupa „musu širdys apmaudingas“ rimuojasi su „Dieve teisingas“ (249 psl.). Tad ir rimai kalba optimistiško teologo kalba, primindami, kad Slavočinskis buvo optimistinės tradicijos, jėzuitų auklėtinis.

Giesmyno eilėdarą bei jos istorinę svarbą išsamiai nagrinėjo du specialistai, J. Lebedys ir R. Mikšytė. Jų išvadų savo paskaitoje nekartosiu, o tik prabėgom paminėsiu svarbiuosius giesmyno eilėdaros bruožus, pabrėždamas, kad ir eilėdarą Slavočinskis kreipė labai daug dėmesio, ją, be abejo, laikydamas poezijos pagrindu. Ne tik Slavočinskis, bet ir jo panaudotų originalų autoriai poeziją siejo su retorika, ne vaizduote ar jausmais. Jie siekė savo kūrinius atremti į retorikos dėsnius bei formas, į eiliavimą ir tuo būdu išgauti ypatingo grožio bei poetiškumo efektą. Eilėdaros srityje Slavočinskis, turėdamas nedidelę poetinės kalbos bei eiliavimo patirtį, pasirėmė lenkiškais originalais, ypač Kochanovskio psalmėmis, kurių silabinio ritmo eilutės vertėjui turėjo būti sunki, bet tuo pačiu didelės vertės poetinio amato mokykla. Sekdamas Kochanovskio ir kitų lenkiškų tekstų pavyzdžiu, Slavočinskis vertė silabinio ritmo ir jo laikėsi griežtai, nors kai kur nesąmoningai, bet vis dėlto natūraliai nukrypo į lietuvių poezijoje kiek vėliau pasirodžiusį toninį ritmą. Giesmių bei psalmių ilgis yra nevienodas. Jis įvairuoja nuo 5 iki 13 skiemenų ir kartais pritaikomas prie kūrinio emocijos bei turinio. Posmelių struktūra taip pat įvairi. Nors vertėjas ypač mėgo 8 skiemenų eilutes ir jas neretai dėjo į ketureilius, rimuojamus gretimųjų rimų, giesmyne yra ir dvieilių, ir trieilių — viso 70 skirtingų posmelių formų, jų tarpe įdomių saphinių stropų. Lebedžio nuomone, Slavočinskio giesmyno eilėdara laikytina unikumu. Tai ryškus šuolis į priekį todėl, kad jo formos atbaigtos, turtingos, palyginti natūralios.

Slavočinskio giesmynas yra religinis bei didaktinis veikalas, skirtas tikinčiųjų tikėjimui sustiprinti ir juos apšviesti. Jis pasirodė tuo metu, kai, veikiant Reformacijai ir Tridento Suvažiavimo nutarimams, Lietuvoje buvo ypač susirūpinta katalikybės plėtimu. Kiek žinoma, iki antrojo 17 šimtmečio ketvircio lietuvių katalikai tebuvo išspausdinę dvi giesmes. Slavočinskio giesmynas tad užpildė didelę spragą ir jo svarbią užduotį turėjo būti didaktinė. Tad ar nenuostabu, kad giesmyno vertėjas, jėzuitų auklėtinis, tiek daug dėmesio skyrė formai bei eilėdarai? Ar vertėjui neturėjo daugiau rūpėti religinis tu-

Nauji leidiniai

● MEDICINA, 1979 m., Nr. 1. Pasaulio lietuvių gydytojų sąjungos žurnalas. Atsakingasis redaktorius Danielius Degėsys, 10612 Lake Shores Blvd., Cleveland, Ohio 44108. Redakcinė kolegija: K. Ambrozaitis, D. Giedraitis, V. Saulys, V. Tauras. Administruoja Birutė Skrinšienė, 33441 Lake Shore Blvd., Eastlake, Ohio 44094.

Ivairių autorių straipsniai tokių temų: Gripas ir jo virusai, Uždegimas artritas, kraujo spaudimas..., Stabo patogenėzė, Vairių iridociklitas prie reumatinio artrito, Medicina okupuotoje Lietuvoje, Ko medicinos mokymas neišmoko, Kelionė į Sovietų Sąjungą, Medicinos Bibliotekologija, Mokslo pakopomis ir kit. Duodama platį ir gausiai nuotraukomis iliustruota mūsų gydytojų veiklos apžvalga.

● LIETUVIŲ DIENOS, 1980 m. sausio mėn., Nr. 1. Redaguoja Redakcinė komisija. Leidžia ir administruoja Antanas F. Skirius. Redakcijos ir administracijos adresas: 4364 Sunset Blvd., Hollywood, CA 90029. Metinė prenumerata — 18 dol., Kanadoje — 20 dol.

rinys? Šis klausimas mums yra įdomus. Tačiau manau, kad Slavočinskis jo nekėlė, nes poezija ir religija, teologija ir retorika jo sąmonėje ėjo drauge. Istoriškai ši sintezė, galima sakyti, mokslo ir religijos sintezė, buvo būdinga jėzuitų mokyklos tradicijai, kuri turėjo įtakos Vilniaus mokykloms. Jos pėdsakų randame Vilniaus akademijos ir Popiežiaus seminarijos auklėtinio, Slavočinskio giesmyne. Giesmyne galima laikyti tašku, kur susikerta religija, retorika ir lietuvių literatūros raidai ypač svarbios poetinės formos.

ISNAŠOS

- 1) Lietuvių Poezija, Vilnius 1967. I, psl. 42.
- 2) Visos Slavočinskio giesmių bei psalmių citatos yra paimitos iš to paties leidinio: S. M. Slavočinskis, Giesmės ir tikėjimai katalikam priderant, red. J. Lebedys, Vilnius, 1958.
- 3) Sventasis Raštas. Psalmynas. Penkios knygos. Bostonas 1974. Psl. 163. Visos naujojo lietuvių psalmyno citatos paimitos iš to paties leidinio.

Madame Crique

JOLITA KAVALIŪNAITĖ

— Pasimelsk, pasimelsk, — kartoja madame Crique, atėjusi prie Jūratės lovos.
— Ar nemoki Tėve mūsų?
— Moku, moku, — dar vis neatsigavusi sako Jūratė.
— Aš taip išsigandau... Ir taip bijojau, taip bijojau...
— Bijojote?
— Argi nematai?
Jūratė pasuka akis ir mato — juodose, drebančiose madame Crique rankose blizga rožinis. Dreba ir visas jos smulkutis veidas, o taip pat ir dideli, žiedinės formos auksiniai auskarai, kuriuos ji didžiudamasi vadina „creoles“.
— Matau, matau. Bet, madame Crique, kodėl jūs neatėjote, kai tik išgirdote mano riksmą?
— Ogi kad bijojau, — su logišku ramumu ir net lyg ir kiek džiaugdamasi tokiu savo atsakymu kalba madame Crique. O kad tas jos atsakymas būtų dar tvirtesnis, su užuojautos tonu paaiškina: — Aš tokia jautrutė, tokia jautrutė. Argi nematei, kaip aš visa drebečiau?

— Mačiau, mačiau... — ir Jūratė nusiziovauja.

— Tu dar neišsimiegėjusi. Imk savo pagalvę ir eik į mano miegamąjį. Atsigulk ir užmig. Ir nieko nebijok. Antrame aukšte jokio pavojaus. Eik, vaikel, — ir madame Crique išsina iš Jūratės kambario.

Jūratė, likusi viena, nelaukia — užsimeta chalata ir senais, mediniais laiptais skub į madame Crique miegamąjį. O jame šviesu ir jauku. Ir čia jų daug — net trys: Jūratė, madame Crique ir Romaine, labai švelni ir miela jos tarnaitė.

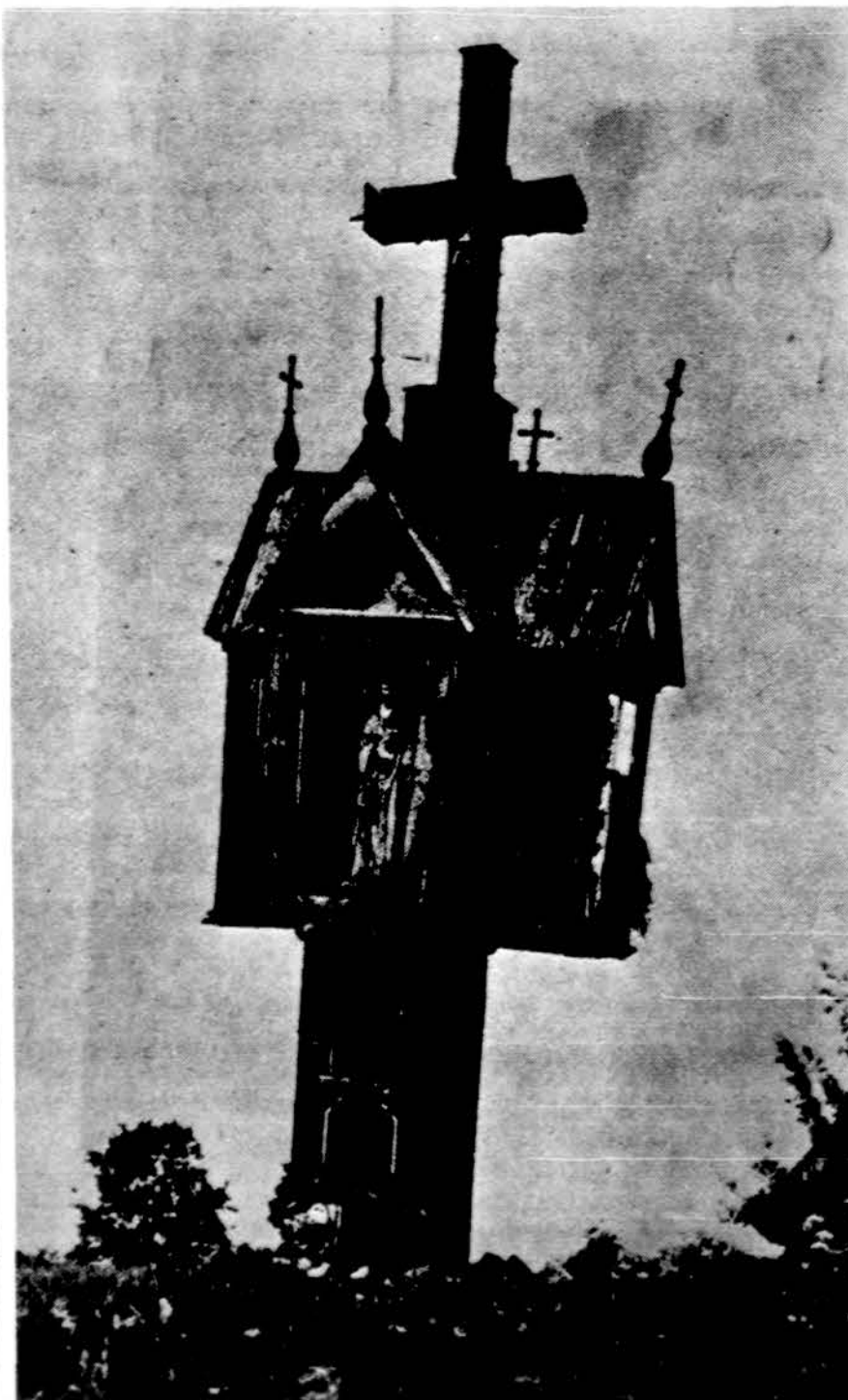
— Madame Crique, madame Crique, mane labai išgąsdino, — sako Jūratė, atsisėdusi ant lovos krašto, ir papasakoja visą tos nakties įvykį.

— Miegosi su manim, — ryžtingai sako madame Crique, dar vis tebe laikydama rankoje rožinį, ir atneša pagalvę. Paduoda ir pilulę.

— Imk. Ir aš vieną paimsiu. Tai labai gerai širdžiai. Reikia padėti ant liežuvio ir leist ištipti, — ir madame Crique, atlikusi visa, kiek tik jėgos tokiu atveju leido, užgesina šviesą ir atsigula.

Atsigula ir Jūratė. Ir užsimerkia, bet užmigti negali. Ji vis dar tebemato tamsią ranką, slenkančią prie jos, o už nuo lubų nuleisto balto tinklo — „moustiquaire“, apskliautuosio jos lovą, kad neužstėtų uodai, — juoda vyro šešėlį.

Jau buvo po vidurnakčio. Jūratė tą naktį ilgai nėjo gulti. Sėdėjo verandėje Fort de France miesto pakrašty, žiūrėjo, kaip nuo Martinique salos pamažu tolstą ir Karibų jūroje grimzta saulė, klausė tropikinės svirplių ir varlių kurkimo simfonijos, prasideančios saulei leidžiantis, ir džiaugėsi gaivinančia artėjančios nakties vėsa.

Koplytėlė pašaukė kalme, šlaulių apa. Nuotr. A. Dručiukas

PRANAS GAILIUS

Salvador Dali užkariavo Paryžių

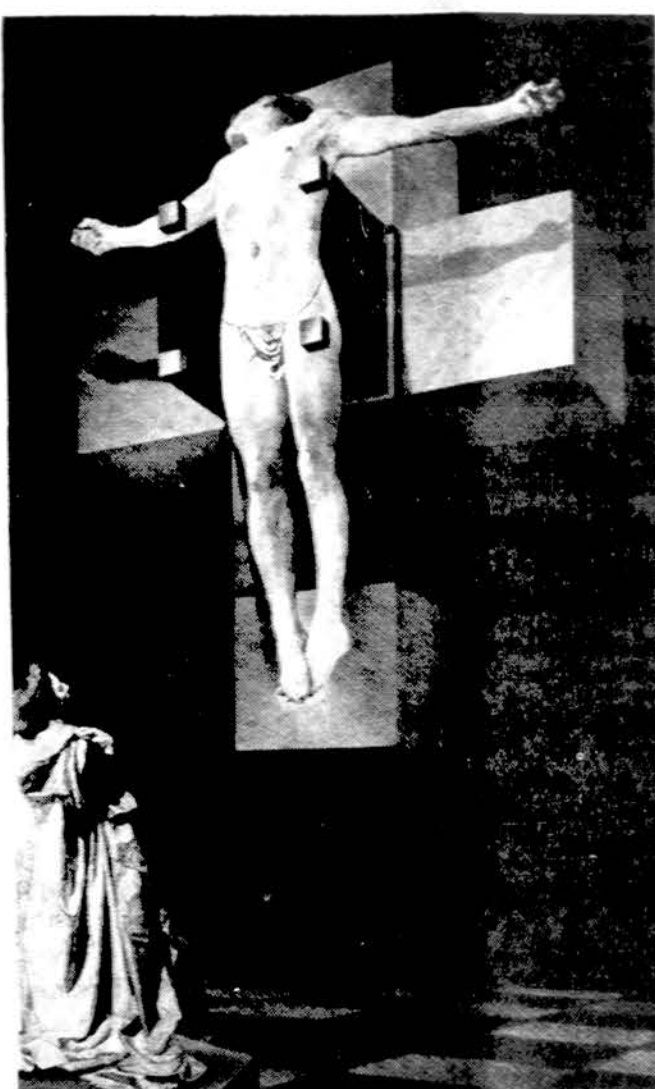
Vienas ispanas dabar užkariavo visą Paryžiaus meno mėgėjų publiką: Salvador Dali. Jo plačiamastinė retrospektyvinė paroda čia istorinė staigmena — nes yra dar gyvas pats dailininkas, kuris taip plačiai atvėrė siurrealizmo pasaulį mūsų akims ir vaizduotėms. Dali'o darbai trauks žiūrovus į Centre Georges Pompidou — Beaubourg galeriją iki šių metų balandžio vidurio. Dali gimė 1904 m. gegužės 11 d. Figueras mieste, Ispanijos šiaurės rytuose. Nuo pat mažens jis buvo nervingas, impulsyvus berniukas, kuris skyrėsi dramatiškai nuo savo amžiaus vaikų. Pačioj jaunystėj jis pradėjo "matyti tai, ko kiti nematė, ir nematyti to, ką kiti matė", lyg būtų gimes skirtingame pasaulyje. 1921 metais Dali įstojo į Madrido Dailės institutą ir pradėjo gilintis tapybos srityje, semdamasis inspiraciją iš tada kylančių ispanų kubistų Juan Gris ir Pablo Picasso, bei italų metafizinių tapytojų Giorgio de Chirico ir Carlo Carrà. Turėdamas tik 21 metus amžiaus, Dali surengė savo pirmųjų darbų parodą Barcelonoje 1925 metų rudenį.

Dabar Dali'o parodoj išstatyti darbai liudija jo vystymąsi siurrealizmo srityje. Tapyboms vyraujant, yra ir grafikos darbai, skulptūrų, knygų, rodomas ir filmas "Un chien andalou", statytas kartu su Luis Bunuel.

Parodos pirmoj salėj, "oeuvres de jeunesse", Dali'o kūrybinė pradžia nedaug skiriasi nuo kiekvieno didelio dailininko pradžios: yra išraiškos įsikišimai bei techniški tobulėjimai. Jie dar nepranašauja Dali'o siurrealizmo bangos.

Dali'o susitikimas su siurrealizmu tapo jo likimo kryžkele, lyg siurrealizmui buvo reikalingas dailininkas, ir tas dailininkas buvo Dali. Nuo 1926 m. iki 1930-mečio vidurio Dali'o darbai buvo grynai siurrealistiški. Šie darbai užima parodoj keturias sales — "oeuvres surrealistes".

"Guillaume Tell", "oeuvres molles" ir "images doubles". Šiam turtingam, pačiam ekspresyviausiam periode, Dali'o vaizduotė įtempta iki sprogo — ją viskas žavi, ir Dali jai visiškai pasiduoda. Darbai yra mažo formato, nuostabiųjų fantazijų iš-

Viršuje: S. Dali Crucifixion/Corpus hypercubicus (1954)
Kairėje: E. Dali Le Christ de saint Jean de la Croix (1951)

sivystę peizažai: yra žmogaus susitikimai su savo šešėliu tokioj erdvėj, kad tik uolos ar vienišios debesy tampa to liudininkais; yra figūrų pagrobimai slystančiose, triukšmo negirdėjusiose perspektyvose; yra vaizdai, momentai tikrai efemeriški, kurių neįmanoma pачiupti, lyg paliesti jie subyrės ir pranyks; yra vorškos kojos, kurios nebeliesdamos žemės, vis nustumia horizontą tolyn ir vėl paspiria jį artyn. Dali čia pačioj siurrealizmo rugia-pjūtėj. Jis, nebandydamas pataukti dėmesio, klajoja savo fantazijose, sapnuose, košmaruose, ir galima jausti, kad šis jo periodas savo harmoniškąjį visumą yra stipriausias, nes šiuose mažuose darbuose jis atveria vaizduotės vartus plačiau negu vėlesniuose parodos darbuose.

Šeštoj salėj "Angelus et Malinoror" yra darbai, kurių pagrindinė tema kyla iš Jean Francois Millet 1859 m. paveikslą "Angelus". Aplamai jie yra siurrealis-

tiški, bet jau ne taip šviežiai intensyvūs kaip ankstesni. Nuo pat jaunystės Dali nepaprastai stipriai paveikė ir metų metus baugino ir jaudino ta Millet kompozicija, kurioj vaizduojama varkinė malda: ūkininkas su žmo-

na, palenkę galvas, meldžiasi laukuose. Jis nagrinėjo "Angelus" temą ir ūkininkų niūrius siluetus, kol sau išsiaiškino tragiško mito kontekstą: tapti vyru ar moterimi yra būtina išnaikinti savyje esančią vaikystę. Darbai

Salvador Dali (ispanas, g. 1904) Atsiminimų atspėjimas (Moderniojo meno muziejus New Yorke)

na, palenkę galvas, meldžiasi laukuose. Jis nagrinėjo "Angelus" temą ir ūkininkų niūrius siluetus, kol sau išsiaiškino tragiško mito kontekstą: tapti vyru ar moterimi yra būtina išnaikinti savyje esančią vaikystę. Darbai

Salvador Dali (ispanas, g. 1904) Atsiminimų atspėjimas (Moderniojo meno muziejus New Yorke)

Salvador Dali (ispanas, g. 1904) Atsiminimų atspėjimas (Moderniojo meno muziejus New Yorke)

šioj salėj susiburia beviltiškam pasidavimui amžiuo ir gyvenimui. Salėj, pavadintoj "l'objet siurrealiste", sutelkta Dali'o būdu pakeisti ir pertvarkyti dalykai, būtent žinomos temos ar kasdieniniai gyvenimo įrankiai. Pavyzdžiui, jis yra paėmęs "Venus de Milo" skulptūros miniatiūrą ir pritaikęs atidaromus stalčius prie moters formos, suteikdamas šiam plačiai žinomam darbui siurrealistinį savitumą.

Parodos aukščiausio lygio darbai yra išstatyti "la mistique et la science" salėje. Jie priklauso Dali'o išimtinai vėlesniam periodui, kuriame dažnai vyravo religinės temos. Didžia dailininko religinė įtaka Dali'o darbuose kyla iš jo jaunų dienų Ispanijos, kur kasdieninėj aplinkoj visur labai stiprūs religiniai bruožai. Šiuo atžvilgiu Dali'o pasisekimas yra tikrai vienas iš retųjų šio šimtmečio dailininkų, kurie yra sukūrę religinėis temomis šedevrų. Pavyzdžiui, "Le Christ de saint Jean de la Croix" (1951) ir "Crucifixion / Corpus hypercubicus" (1954) — abu kupini tos pačios religinės temos, Kristaus nukryžiuojimo. Ankstyvesnis Kristus yra mums pažįstamas, vartota simbolika jau įprasta, tik žiūrovo vieta dramatiškai pakeista. Į Nukryžiuotąjį žvelgiam žemyn, ir susidaro neapsakomai jaudinantis erdvės suvokimas, lyg žmogus drįstų žiūrėti Dievo aki- mi. 1954 metais tapytas Kristus visiškai nesuristas su praeitimi. Pirmyn skrendančio, iš kubų sudėto kryžiaus kosminė jėga prilaiko jį ir kartu jį stumia — vi- nių kojos ir rankose nėra. Kompozicijos kairiam kampe stovi Dali'o žmona, Marijos vietoje. Jos turtinga apranga tuo labiau pabrėžia Kristaus nuogumą, in- šant j kompoziciją vyriškos — mo- teriškos agonijos elementą. Anks- tyvesnis Kristus buvo su mumis, jis dar nebuvo mūsų apleistas. "Corpus hypercubicus" to netu- ri. Jis jau žmonijos apleistas, yra nesuprantamoj erdvėj. Abu dar- bai nepaprastai stiprūs. Akis, prie jų patraukta, labai sunkiai atsiplėšia.

Vėliausi Dali'o darbai surinkti "stereoscopie" pavadintoj sa- lėje, kurioj matyti senų temų kurtijos stereoskopinių būdu. Šios Dali'o ekskursijos modernio- sios optikos srityje rodo, kad jis aktyviai įsikišė naujose srovėse at-

Pranas Domšaitis (1890-1965) Čia matomas Prano Domšaitio nutapytas peizažas jo tėviškės peizažas su gandrais yra vienas pirmųjų dailininko dar- bų, kada jis dar nebuvo lankęs jokios meno mokyklos.

Vladas Šlaitas

LIETUVIŠKAS GANDRAS

Egiptiečių šventiko drabužiai. Ilgos, raudonos, aukščiau kelių užtemptos koji vės. Neišsifruojamas, sausas, kietas kalenimas. Tai lietuviškas gandras. Ir dažnai mano gimtojo krašto prisiminimuose pasirodo gražus, išdidus ir lietuviškas gandras.

MAŽOJ ATVIRUTĖJ

Viskas sensta ir keičiasi, tik saura ir kreiva gatvėliukė prie piečio saulėje pasilieka mažoj atvirutėj neįsikeitusi. Nusipirksiu šiaudinę kėdę ir atsisedęs pasvajosiu mažoj atvirutėj prie piečio saulėje, nes senatvėj yra geriausiai dėdėti ir laukti, kol ateis pakvietimas į kitą, gražesnę pasaulį.

sinaujinimo ir domisi šios epochos idėjomis.

Aplankęs tokią retrospektyvi- nę parodą, išsineši su savim pa- sakiškos vaizduotės laimėjimus ir tuo pačiu pamatai vaizduotės ribas. Žiūrint Dali'o darbų, ga- lima sekti siurrealizmo genera- cijos vystymąsi nuo pilniausio, dramatiškiausio žydėjimo iki pat mirties, kai jau iš to "izmo" dau-

giau nieko neįmanoma išspausti. Kada dailės srovėj yra jau tokie išnė vaisiai, yra sunku, beveik neįmanoma pritaikyti kokius nors esinius. Žinoma, yra daili- ninkų, kurie dar bando, bet siur- realizmas yra jau pasiekęs savo aukštumą, ir kas dar ta krypti- mi eina, barsto tik trupinius.

Paryžius, 1980 m. vasario mėn.

Atsigulė ji, palindusi po tinklu, jau gerokai po dešimtos. Ir greitai ir giliai užmigo. O jos seno, kolonialinio namo kambarelis lango neturėjo, tik medinę langinę, kurią madame Criqueu uždarydavo tik tada, kai vykdavo į miestą. Ir dabar gulį ji užsimerkusi, mąsto ir niekaip negali suvokti, kaip visa tai atsitiko. Atrodo jai, kad visa — ir pro langą blendantis juodas vyro siluetas, ir prie jos lovos artėjanti jo ranka, ir staigus jos išbudimas, ir visą namą prikėlus jos klyksmas — įvyko vienu ir tuo pačiu

momentu.

Mato ji — ir vis ryškiau ir ryškiau — ir tai, kas buvo vėliau: lipa, dar vis tebedrebėdama, į antrąjį aukštą ir pasakoją poniai Criqueu ir jos tarnaitė Romaine, kaip ją toji juoda ranka išgašdino. O paskui, pamažu snaudama, išgirsta ir žodžius: — Imk, tai labai gerai širdžiai. Uždek ant liežuvio ir...

Junta ir tos pilulės skonį — labai saldi. Turbūt tik vienas cukrus — dar pajėgia pamąstyti ir užmiega.

Dieną, gerai išsimiegojus madame Criqueu kambary, nieko — ir šviesu, ir ramu. Bet vos tik nusileidžia saulė, ir tamsa apgaubia seną ir lyg pavargusį namelį, Jūrātė ir mato — tamsus šešėlis slenka pro langą, ir juoda ir vis, rodos, didėjanti ranka tiesiasi prie jos lovos.

Ne, nusprendžia savo mintyse, ilgiau čia ji negyvens. Nesmagu, bet vakare grįš iš miesto ir pasakys, kad išsikelia.

Ir pasako: — Madame Criqueu, šiandien buvau pas universiteto direktorių.

— Pas universiteto direktorių? — lyg netiki šeimnininkė.

— Jis man paskyrė kambarį.

— Kur?

— Universiteto bendrabutyje. Aš tenai išsikeliu.

Madame Criqueu pakelia galvą, ir dideli jos auskarai, pagarbiamai žybciodami, suvirpa: — Taip, taip, kelkis. Tenai tau, mademoiselle, bus gerai, — beveik džiaugdamasi kalba madame Criqueu.

— Bet jūs, madame Criqueu, esate man skolinga už penkias dienas, tai yra 225 frankus.

— Tai bus 22500 senaisiais frankais. Ar ne?

— Taip, taip.

— Gerai, išrašysiu tau čekį. Eik ir pakuokis. Susipakuok gerai. O sekmdieniais ateik. Pavalgysi su mumis. Ir nieko nemokėsi — dovanai. O tenai, universitete, sekmdieniais valgyt neduoda.

— Ačiū, madame Criqueu. Atvyksiu — bus labai malonu, — nušvitusių veidu dėkoja Jūrātė.

Rytojaus diena — paskutinė pas madame Criqueu. Jūrātė valgo pusryčius cementinėmis grindimis verandėlėje. Ir jaučia — tarsi kažko gaila. Gaila palikti madame Criqueu. Gaila ir tų gelių, kurių pilna verandėlė ir prie kurių dažnai, jai pusryčiaujant, atsikrenda labai judrus ir grakštus kolibriukas. Ypač jai sunku skirtis su Romaine, susilaukusia sūnelio, apleisto jo tėvo.

Ir dabar ji, tarsi atsiprašydama Jūrātė, kalba:

— Nėpyk, tu tokia miela... Ir dabar išsikeli. Man labai gaila.

— Ir man gaila tavo palikti, bet turiu išvykti.

— Tai jau nufotografuosi manęs su Dimitri?

— Atvažiuosiu sekmdienį ir nufotografuosiu.

— Ir pinigų man jau nebepaskolinsi? — vėl švelniai ir lyg klausdama, lyg skųsdamasi kalba Romaine. O kaip ji džiaugėsi, kai jai vieną kartą Jūrātė įspaudė į ranką 28 frankus, kad ji galėtų nusipirkti žalsvą sijonuką, kuriuo ji susižavėjo Pisunic krautuvelyje.

To sijonuko Romaine nepirko. O po kiek laiko grąžino Jūrātėi ir pinigus. Bet vis tiek jais — kad ir labai trumpai teturėjusi —

džiaugėsi ir gyrėsi savo draugui:

— Girardai, man šiandien Jūrātė davė 28 frankus.

Jūrātė jau susipakavusi, ir visi jos

Priešiniai Marijos Barzdžiūtės

lagaminėliai išnešti ant takelio laukia Marie-Claude's, kuri netrukus turi atvažiuoti ir ją perkraustyti. Girdi ji ir madame Criqueu:

— Niekad niekam negrąžinau pinigų, — kalba ji visai pasikeitusiu balsu. — Jei kas išsikelia, tai jo reikalas, o ne mano. Ir pinigų negrąžinau, — vis kartoja ir kartoja su kylančiu nepasitenkinimu. Ir ne todėl, kad Jūrātė išsikelia, o kad paprasė grąžinti 225 frankus.

Prieina ji ir prie Jūrātės.

— Be to, mademoiselle, jūs naudojotės telefonu. Tiek ir tiek visur prikabinėjote. Dar skambinote ir tenai, savo mamai, — murna piktokai madame Criqueu, nors nei iš kur Jūrātė, nei kur jos motina, ji niekaip ir niekad negalėjo atsiminti.

— Skambinau, skambinau, — sako Jūrātė. — Ir, žinoma, už tai užmokėsiu, — su viskuo sutinka Jūrātė, nors madame Criqueu niekad nebuvo užsiminusi, kad telefono naudojimas neįeina į nemažą jos kambarėlio nuomą. Bet Jūrātė kiek prisibijo: o ką ta jai padarysi, jei ims ir negrąžins tų 225 frankų?

Pagaliau Marie-Claude's automobilius sustoja prie lagaminėlių ir ryšulių krūvos. Jūrātė atsisveikina Romaine ir eina prie madame Criqueu.

— Čia jūsų čekis. Du šimtai frankų.

— Labai ačiū, madame Criqueu, — dėkoja nušvitusių veidu Jūrātė. — Bus miela pasimatyti sekmdienį ir drauge su jumis papieptauti.

— Čia, mademoiselle, netoli yra restoranas. Jis sekmdieniais atidarytas, — ramiai sako madame Criqueu. Ir nei jos veidas, nei jos „creoles" — dideli, auksiniai auskarai net nedarvestelia.

Teatriniai laišukai iš Europos

"Salieri" - drama apie dorovę ir genijų

Kiek menas turi bendro su dorove? Ar moralinė menkysta sugebėtų pagimdyti iškilų meno kūrinį? Kiek "dorų" žmonių yra antraeiliai menininkai? Tie seni filosofiniai klausimai, kiekvienam šimtmetyje apsisveikintys naujais rūbais, dramatiškai įsikūnija naujos Peterio Schaefferio dramos "Salieri" veikėjuose, Londono valstybinio teatro (National Theatre) scenoje. Naujiems angliškoms scenos veikėjams ši sezoną menkai teudėrėjus, "Salieri" tapo "representacinio" sezono spektakliu, į kurį bilietai išparduoti jau iki pavasario ir dėl kurio tebesikivirčia Londono kritikai.

Schaefferio drama remiasi gaudu, kad Antonio Salieri, karališkųjų rūmų kapelmeisteris, 1791 metais Vienoje nunuodijo W. A. Mozartą. Vos penkeriems metams praėjus po Salieri mirties, Puskinas parašė savo vienišą "Mozartas ir Salieri", kuriame menkesnio menininko pavadas genijui priveda Salieri prie žmogudystės. Schaefferis šią situaciją apverčia aukštyje kojom, savo dramos tragikūno herojumi pastatydami Salieri. Uždangai atsivėrus, ligos ir sąžinės kamuojamas Salieri šnekučiuojasi su publika ir veda žiūrovus į praeitį. — Mozarto gyvenimas ir mirtis vaizduojami pro jo tūlingą prizmę.

Šis Salieri doras žmogus, bet vidutinis menininkas. Dar jaunystėje jis pasižada Dievui dorai gyventi ir tepašo vieno dalyko — sugebėjimo kurti didingą muziką. Atrodo, kad Dievas jo išklauzė: Salieri operos sėkmingai statomos visoje Europoje, jis paskiriamas Habsburgų imperatoriškųjų kapelmeisteriu. Bet garbė ir turtas netenka savo skonio, kai Vienoje pasirodo Mozartas. Jį Schaefferis vaizduoja kaip vulgarų klouną, iš savo wunderkindinės vaikystės nesugebantį išeiti vaikę. Salieri bjaurisi Mozarto asmeniu, bet gerisi jo muzika; jis supranta, kad šioji toli pralenkia jo paties kompozicijų vidutinę. Salieri tame žiūri kosminę neteisybę — už jo dorą jam tebuvo suteiktas vidutinis

ALGIRDAS LANDSBERGIS

Wolfgang Amadeus Mozart (1756-1791)

talentas, kai tuo tarpu nešvankusis Mozartas tapo indu, iš kurio liejasi dangiška muzika. Romantinei literatūrai būdingu gestu (šiek tiek primenantį A. Mickievičiaus Konrado "Didžiąją improvizaciją"), Salieri atsižada Dievo bei dorybės ir pašvenčia likusį savo gyvenimą kovai prieš Mozartą ir prieš patį Dievą. Mozarto nunuodijimas yra logiška Salieri maišto seka. Dramai baigiantis, Salieri pasakoja žiūrovams, kad jis irgi išliks nemirtingas — kaip Mozarto žudikas. Aš "vidutiniškumo patronas", kalba

Paul Scofield (Salieri) ir Simon Galow (Mozartas) repeticijų metu

jis ir meldžia žiūrovus jį suprasti, nes "mes visi vidutiniai..."

Mozarto portretas Schaefferio dramoje papiktino daugelį žiūrovų. Pertraukę metu koridoriuose buvo galima nugirsti pasipiktinusio marmėjimo. Tai negali būti tas Mozartas, kurio mes klausomės iš plokštelių ir iš operos scenos! Koks gi tas "tikrasis" Mozartas? Schaefferis sumontuoja savo mozartinę karikatūrą iš autentiškų detalių: suaugusio Mozarto laiškuose stryktėja ir nekantrus vaikas, karščiškai žaidžiantis žodžiais, šokinėjantis nuo džiaugsmo prie nevilties, besikapstantis išvėitėje. Visa kita — mintis, meilė, liūdesys — eliminuojama; paaukojama Mozartui graži siela. Panašiai, kaip Jerzys Grotowskis, scenoje iškreipiantis klasikinę lenkų dramą, Schaefferis transformuoja istorinį Mozartą savo dramos tezei iliustruoti. Viena dramatiškiausių "Salieri'o" scenų yra kontrastas tarp Mozarto muzikos ir jo vaikiško vulgarumo. Pjesė mums sa-vaip pristato dualistinę žmogaus sąvoką: pornografiškas kūnas ir siela (mašinos laikinai įsprausta dviasia), sugebanti kurti dangišką muziką.

Režisierius Peter Hall, "National" meninis direktorius, sumontavo solidų, šiek tiek opera dvelkiantį, bet ne išskirtinai išradiną spektaklį. Jo stilių galima pavadinoti sinkretiniu: mizanscenos, detalės skoningos, dėsningos, bet negriebia už gerkles, kažkur mar-tyrus. (Pavyzdžiui, Mozartui mirus, Konstanzai atsuka į publi-ka skausmo iškreiptu veidu ir praveria gerklę, bet jos riksmo nesigirdi — atmintis primena, kad taip ir sūnus mirė reagavo motuše Courage Brechto režis-ryra parašęs satyrinę operą, ketu-rias operetas, kūrinius pučiamųjų orkestrui, lietuvių liaudies instru-mentams, kamerinei muziką.

Šiuo metu jo naujai parašytą „Muzikinį paradoksą“ peržiūri Kauno muzikinis teatras. Veika- las, pasak autoriaus, yra naujo- viško, linksmo satyrinio pobū- džio. Dainos bei muzika susipi- na su turinio perkeltinomis pras- mėmis. Čia sąlygiškai pavaizduo- jami dabartinio Lietuvos gyveni- mo keistumai.

Svečias, iš išvaizdos kuklus, paprastas žmogus, susirinkusiems imponavo šiltu atvirumu. Jis kal- bėjo apie Lietuvos muzikinę veik- lą, reikia pasakyti, ne kokių nuo- bodžių lektoriško būdų, bet są- mojingais vaizdingais sakiniiais. Humoras yra geriausias žmonių suartiniojas.

Lengvąją muziką B. Gorbuls- kis rašęs gan sunkiai. Bet jam šis žanras yra labiausiai prie širdies. Lietuvos jaunimas tokią muziką mėgsta. Yra ten ypatingų kompo-

Luca della Robbia (italas, 1399-1482) Giedantys angelai (Katedros muziejus Florencijoje)

Sunkiai rašoma lengvoji muzika

Los Angeles mieste viešintis Lietuvos kompozitorius Benjaminas Gorbulskis kovo 15 d. apilankė rašytojo Br. Railos namuos. Susipažinimui susirinko bū- kas skausmo iškreiptu veidu ir praveria gerklę, bet jos riksmo nesigirdi — atmintis primena, kad taip ir sūnus mirė reagavo motuše Courage Brechto režis-ryra parašęs satyrinę operą, ketu-rias operetas, kūrinius pučiamųjų orkestrui, lietuvių liaudies instru-mentams, kamerinei muziką.

Šiuo metu jo naujai parašytą „Muzikinį paradoksą“ peržiūri Kauno muzikinis teatras. Veika- las, pasak autoriaus, yra naujo- viško, linksmo satyrinio pobū- džio. Dainos bei muzika susipi- na su turinio perkeltinomis pras- mėmis. Čia sąlygiškai pavaizduo- jami dabartinio Lietuvos gyveni- mo keistumai.

Svečias, iš išvaizdos kuklus, paprastas žmogus, susirinkusiems imponavo šiltu atvirumu. Jis kal- bėjo apie Lietuvos muzikinę veik- lą, reikia pasakyti, ne kokių nuo- bodžių lektoriško būdų, bet są- mojingais vaizdingais sakiniiais. Humoras yra geriausias žmonių suartiniojas.

Lengvąją muziką B. Gorbuls- kis rašęs gan sunkiai. Bet jam šis žanras yra labiausiai prie širdies. Lietuvos jaunimas tokią muziką mėgsta. Yra ten ypatingų kompo-

zitorių, kurie komponuoja sudė- tingą, neįkandamą muziką toli- mai ateičiai. Gal jie ir teisūs. Bet jam asmeniškai rūpi dabar- tis. Gyvenimas be dvasinės veik- los, be kūrybos būtų neįmanomas. Neuztenka vien valgyti, gerti, miegoti, reikia ką nors daryti.

Savo polėkį kūrybinei veiklai J. Gorbulskis vežiojosi po Ameri- ką. Tą vakarą išgirdome jo nau- jausias dvasines dainas iš bū- simos plokštelės (berods, leidžia- mos Chicagoje) „Dangus toks mėlynas“. Rinkinyje bus 12 dai- nų, skirtų Lietuvos gamtos gro- žiui.

Kokia staigmena! — iš juoste- lės skambėjo losangelietės Raisos Urbanienės balsas su anksčiau Lietuvoje įrašytu estradinės mu- zikos orkestru. Tai miklus įreko- davimo triukas. Prie jo pasidar- bavo garso technikos meistras Paulius Jasiukonis. Savo studijo- je drauge su dainininke ir kom- pozitoriumi Paulius dirbo po vi- dunakčio, kad išvengtų gretimis spaustuvės diennio ir vakarinio triukšmo... Tad, šių pastangų dėka, ir išėjo įtaigi Lietuvos dai- nų pynė, paremta išeivijos ir Lie- tuvos talentų santalka. Man regis, daina apie obelį pati gražiausia. R. Urbanienės balsas — raiškus, su šviesia tarsena, maloniai klau- domas. Ji pagavo kūrinių nuotai-

lo" ir "El Vito".

Albumas baigiamas penkiomis rečiau girdimomis pasaulinio re- pertuaro operų arijomis iš Glue- cko „Alceste“, Beilino „I Capu- leti e i Montecchi“. Warnerio „Tannhauser“ ir „Die Walkue- re“ ir Puccini'o „Turandot“.

Dalia Kučėnienė savo repre- zentaciniam albumui pasirinko rimtą, nenuvoktą ir meninai iš dainininkės daug reikalaujan- čią programą. Geriausiai jai pa- vyko antrosios plokštelės daly- kai. A. Stout ir E. Arias dainose solistė pasirodė sugebanči inter- pretuoti šių dienų muziką. Ki- nietiškos dainose ji siekė atkur- ti mums gerokai svetimą ir toli- mą orientališką nuotaiką. Ispa- nų dainose solistė neblogai iš- reiškia pietietišką gyvumą ir aš- trumą. Žinomųjų kompozitorių

arijose ji perdavė jų muzikines mintis savitoje interpretacijoje.

Lietuviškoji albumo dalis kiek mažiau įtikinanti. Dalis atsakin- gumo už tai gal tektų svetim- taučiui akompaniatoriui, kuris, matyt, nepajuto lietuviškojo ly- rizmo ir stengėsi švelniai nostal- giškas mūsų dainas „pajdomin- ti“, jas dirbtinai sudramatindamas. J. Arias akompaniatorius įvedė per daug muzikinių pakilimų su garsiu fortepijono akompani- mentu, kuris taip pat vertė ir dainininkę jam nepasiduoti, be- reikalo išryškinant jos viršuti- nių registrų balsinius nelygumus.

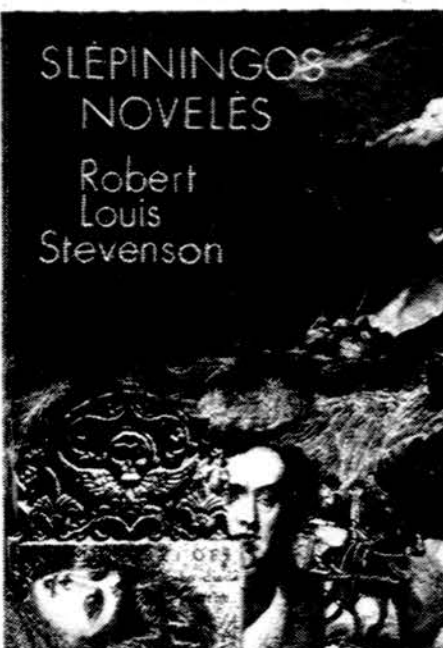
Tokioje interpretacijoje lietuviš- kosios dainos nukentėjo. Jos skamba neįgyventai ir svetimai, panašios į ispanų šokių. Lietu- viškiausi išliko Petrausko „Ty- rukai“ pirmieji posmai ir Klovo-

Nauji leidiniai

• Robert Louis Stevenson, SLEPININGOS NOVELĖS. Vertė Povilas Gaučys. Išeido "Rūta" 1980 m. Chicagoje. Viršelis Vytauto O. Virkau. Spaudė M. Monikūno spaustuve Chi- cagoje. Knyga 248 psl., kaina — 6 dol., gaunama "Drauge".

Tai žinomojo 19 šimtmečio anglų rašytojo šešių novelių knyga. R. L. Stevenson (1850 — 1894) buvo ne tik novelistas, bet ir romanistas, net poetas. Pil- nos nuotykių ir paslapčių kupi- nos jo knygos tapo šios rūšies lektūros klasika. Pasaulinį gar- są, garbę ir turtą laimėjo su labiau- siais skaitoma, o šiandien ir įvai- riausiais filmais paversta jo kny- ga "Lobių sala". (Treasure Is- land).

Povilo Gaučio lietuvių kal- bon išverstos šešios Stevensonso novelės pasižymi pačiais gerai- siais autoriaus bruožais. Nuotykis ir paslaptis šiuose skaitiniuose at- rado klasikinę savo išraiškos for- mą. Novelės daugeliu siūly pri- sirš kiekviena, pradėjus jas skaityti. Knygoje randamos šios Ste- vensonso novelės: "Dr. Jekyllio ir Mr. Hydo keistas atvejis", "Neti- kėtas nuotykis", "Susuktakaklė

Jonė", "Markheimas", "Lavonų grobstytojas" ir "Butelio velniuk- kas". Apie Stevensonso kūrybą vertėjas knygos įvade sako: „Jo veikalai neseniai ir pasilaiko ne- išblėstančią originalumo kvap- tį. Jo kūryba patraukia visokio am- žiaus skaitytojus. Savo vaizduo- mą. Novelės daugeliu siūly pri- sirš kiekviena, pradėjus jas skaityti. Knygoje randamos šios Ste- vensonso novelės: "Dr. Jekyllio ir Mr. Hydo keistas atvejis", "Neti- kėtas nuotykis", "Susuktakaklė

Picasso muziejus Paryžiuje

Laikantis 1968 m. įstatymo, kuris įgalioja valstybę priimti mirusio menininko darbus vie- toj palikimo mokesčių, Picasso šeima perdavė palikimą Prancū- zijai. Šie darbai buvo išstatyti Grand Palais rūmose ir po jau užsidariusios parodos jie bus pa- stoviai apgyvendinti Picasso darbų muziejuje, Paryžiuje. Nau- jai atrestauruoti 18 šm. rūmų patalpose, Le Musee, Pablo Pi- casso a l'hotel Aubert de Fonte- nay atidarymas numatytas 1981 metais, jį siejant su Picasso gi- mimo šimtmečiu.

Muziejuje ne vien bus išstaty- ta jo visų periodų kūrinių (t. y. 228 tapybos, 1622 grafikos dar- bai, 1495 piešiniai, 149 skulptū- ros ir 85 keramikos darbai), bus ten ir archyviniai dokumentai, liečiantys Picasso darbus bei bendrą kubizmo vystymąsi. Bus ir dailininko paties surinkti meni- niai objektai, primityvios skulp- tūros, Picasso kolegų darbai ir jo paties gyvenimą liečianti doku- mentacija. Išpūdis turėtų būti nepaprastas, nes ten bus galima

kas. B. Gorbulskis ir savo kompo- zicijas įveda lietuvių liaudies dai- nų muzikines sąvabas. Glaudžiai bendradarbiauja su jaunuos po- etais lyrikais. Ypač jo draugystė su V. Blože yra davusi daug brandžių vokalinių kūrinių.

Pr. V.

jausti dialogą tarp Picasso, aplin- kos ir jo darbų. Aplamai, Picasso muziejus gali būti vienintelė pa- saulyje kubizmo periodo labora- torija.

Dramos konkursas pratęsimas

Vertinimo komisijai siūlant, JAV LB Kultūros tarybos skelb- tojo dramos konkurso terminas pratęsiamas iki 1981 m. kovo 1 d. Premijos dydis — tūkstantis penki šimtai dolerių (1500). Jei būtų gautas ne vienas premijoti- nas veikalas, Kultūros taryba skirtų antrąją premiją tūkstančio (1,000) dolerių dydžio. Premi- jos nebus skaldomos.

Vertinimo komisija: Jurgis Ble- kaitis — pirmininkas, Antanas Vaičiulaitis, Alfonsas Nyka-Ni- liūnas, Kazys Almenas ir akt. Juozas Palubinskas.

Paremkant veikalą premijai, bus atsižvelgiama į jo literatūri- nę ir teatrinę vertę bei į tinkamū- mą išeivijos teatrams. Konkursui atsiųstieji kūriniai negali būti nie- kur nei ištais, nei dalimis spaus- dinti. Rankraščiai rašomi maši- nės ir pasirašomi slapta. Tas pats slapvaidis užrašomas ant voko, į kurį įdedama tikroji autorius pavardė, adresas ir te- lefonas numeris. Nelaimėjusių- jų autorių vokiui nebus atsi- šaujami. Rankraščiai siunčiami šiuo adresu: Antanas Vai- čiulaitis, 9307 Chanute Dr., Bet- hesda, Md. 200014

Dalia Kučėnienės plokštelių albumas

ALGIS SIMKUS

Jau apšiai metų dainavime besireiškianti solistė Dalia Mari- ja Noreikaitė — Kučėnienė dab- ar višumon atėjo su dviejų il- go grojimo plokštelių albumu, pavadintu jos pačios sukurto ei- lėrašio žodžiais "Reflected No- tes". Albumas pradėdamas pen- kiomis lietuvių liaudies daino- mis ir žinomuoju Česlovo Sas- nausko "Karvelėliu", užrašė kaž- kodėl priskirtu kompozitoriui Juozui Zilevičiui, kuris šią teno- rui su choru parašytą originalią dainą tik pritaikė solo balsui. Al- bumu žodinių įvadų autoriui dr. Enrique Arias čia būtų galima priminti dar ir kitą neapsižiūrė- jimą. Smulkaus šrifto išžangė- lė teisingai pažymėjęs, kad pir- mosios dainos yra lietuviš- kųjų liaudies dainų harmoni- zacijos (Folksong settings), stam- besnio šrifto antraštėse ir pačios plokštelės etiketėje jis tai nutyl- visus dalykus priskirdamas vien akompanimento kompozitoriams.

Taip pat gal nebuv reikalo dainų aprašymuose leisti ir kri- tikines pastabas, charakterizuo- jant lietuviškuosius liaudies dai- nų harmonizatorius ir kompozi- torius, jo nuomone, jų muzikoje pasireiškiančias įtakas. Taip Zile- vičius, anot E. Arias, seka Mu-

sorgskio ir Brahmsio stiliais, Klo- va — Glinkos, Karnavičius — Mahlerio, o Dvarionas — Pucci- nio. Gaila tik, kad panašių įta- kų jis neišvengė savo paties Da- lios Kučėnienės eilėraščių su- kurtose darbuose, nors ir prisipa- žindamas, kad viename jų tie- siogiai cituoja Berlioz'ą, o an- trame — R. Strauss'ą. Tokios cha- rakteristikos tikrai nepadės at- kreipti klausytojo dėmesio į li- etuviškųjų liaudies melodijų se- novinį originalumą ir jų savitu- mą. Klausytojas vien stengsis įjieskoti klausomajai dainai minė- tų svetimų įtakų. Nenoromis kyla klausimas, jei šios dainos to- kios nesavaranikiškos, kodėl ne- pajieškota originaliosnų.

Liaudies dainoms skirtoje da- lyje Kučėnienė dainuoja J. Zilevi- čiaus apipavidalintą "Aš pas mo- tute" ir "Močiute širdele", Miko Petrausko "Tykiai, tykiai Nemu- nelis teka", J. Gaizausko "Sėjau, sėjau rūteles", V. Klovo "Rūta žalioti" ir jau minėtą Č. Sasnaus- ko "Karvelėli" (Zilevičiaus aran- žuotėje). Tris Zilevičiaus dainas greta fortepijono akompanimen-

to pajavina dar Povilas Matiu- kas, atlikdamas papildomą smui- ko partiją.

Kitoje šios plokštelės pusėje po operetinio pobūdžio V. Kup- revičiaus "Lakštingalos giesmės" seka trijų lietuviškų operų iš- traukos. Čia girdime M. Petraus- ko Eglės atsisveikinimą iš "Eglės Žalčių karalienės", Katkuvienės ariją ir Sofijos maldą iš J. Kar- navičiaus "Radvilos Perkūno" ir dvi arijas iš Dvariono operos "Dalia".

Antroje plokštelėje Kučėnienė dainuoja tarptautinį repertuarą. Čia randame amerikiečio kom- pozitoriaus Alan Stout dainą "Who is Sylvia?" (Šešpyro teks- tui) ir dvi atonalinio stiliaus dainas, sukurta šiu plokštelių akompaniatorius Enrique Arias Kučėnienės eilėraščių, pava- dintiems "Lamentoso" ir "Exul- toso". Toliau seka Celius Dough- erty daina, pavadinta "The K'e", kurioje jis bando perduoti orien- talinės muzikos egzotišką vaka- riečių muzikinėmis priemonėmis, ir kompozitoriaus Kang-Ting ki- nietiška meilės daina, padei- nuota kinų kalba. Baigiama tri- nus ispanų kompozitoriaus Ro- quin Nin Andalūzijos šokių rit- mo dainomis "Granadina", "Po-

užpildžiusiai stadioną.